

Dr. Koncz Gábor

Családi reformáció (2017)

Ki olvasta Luther Márton 95 tételét?

Előadások elején felteszem a kérdést, azzal a megjegyzéssel, hogy magukban válaszoljanak... Aztán holnap már könnyű lesz, hiszen az internet... Bizony, sokszor magyarázat is szükséges... Mi azt tanultuk, hogy a reformáció kezdete 1517. október 31, Luther Márton a wittenbergi vártemplom kapujára kifüggesztette... A mai történészek ezt az eseményt vitatják, no meg a reformáció folyamata jó száz évvel korábban már elkezdődött. Ám...akkor is...: felelőség és feladatok.....

Ezekkel a mondatokkal indítottam „Eléggé haragudni... Értelmiségi felelőség és feladatok (2017)” című, az elmúlt húsz évben ilyen témakörben írt és elhangzott előadásaim, megnyitóim áttekintését (Koncz, 2017/b). Ennek egyik előzménye a megtisztelően nagy lehetőség volt: vendég szerkesztőként összeállíthattam a Napút folyóirat 2009. évi, novemberi, „Kálvin 500” tematikus számát (Koncz, 2009). Abban megpróbáltam a protestáns, kálvinista magatartást bemutatni...

Készültem tehát akkor Kálvin János születésének ötszázadik évfordulójára. Össze akartam foglalni Kálvin és a kálvinizmus társadalmi-, társadalomformáló mondanivalóját és a saját *(velem született, mert beleszülettem) kálvinizmusom magatartási jellemzőit.*

Mit akartam? Mire tettem kísérletet a Napút-ban?

– *Először is: elkezdtem összegyűjteni a kálvinizmus mindennapi, élet-*

módbeli jellemzőit. Tehát: a saját kálvinizmusom tételeit; magatartásom elemzését, megélt történetekkel, példákkal. Ilyen sorrendben: felelőség, kötelesség, munka, tudás, minőség, fegyelem, becsület...A hetedikre újra meg újra visszaugrottam („... azt a bűnödöt is bevallod, amit nem követél el...” jegyezte meg egyszer valaki ...), s a nyolcadik bizony a szorongás lett. Megtettem-e, ami elvárható magamtól...

Aztán sorjázott akkor a többi fogalom: *takarékosság, tisztaság, pontosság, állhatatosság, kitartás, segítőkészség, áldozatvállalás... Ám, ahogyan a listát át- meg átgondoltam, nemcsak a családi példák, de a családi irodalom is felrémlt.*

– *A második szándékom* tehát az volt, hogy összefoglalom a tág család művekből kimásolható, tételes kálvinizmusát, és leírom az életmódban megnyilvánuló, tényleges protestantizmusát. Mostanra a fentiekből hét tétel emelkedett ki. 1. Tudás 2. Becsület 3. Szorgalom 4. Okosság 5. Mérleghelyezés 6. Türelem 7. Elszánás.....

– *A harmadik törekvésem:* bemutatni az ifjúságnak (... a gyermekeknek, a rokonoknak, a munkatársaknak, az egyetemi-főiskolai hallgatóknak ...) Kálvin, a kálvinizmus, a protestantizmus hittől és felekezettől részben elkülönült, önállósodott társadalmi-magatartási jellemzőit. Bizony, *Klaus Douglasst* idézve: *... az igaz, hogy szép számmal vannak, akik bizonyos pátozzsal és némi büszkeséggel hangoztatják, hogy ők „pro-*

testánsok”. Ha viszont megkérdezzük tőlük, hogy konkrétan mit jelent ez a protestánság, gyakran csak formális válaszokat kapunk.”(Douglass, 60.) „A reform valamilyen meglévő állapot kisebb vagy nagyobb mértékű javítását jelenti. A reform általában egy nagyobb, komplex rendszer valamely részterületét érinti. Lehet csekélyebb vagy nagyobb mérvű, végső hatása azonban mindenképpen rendszerstabilizáló. Általában olyan ember vagy olyan grémium hajtja végre, akinek vagy amelynek ehhez megvannak a hatalmi eszközei. A reformokat, bár ösztönözheti őket a bázis, általában felülről szokták végrehajtani. Más a helyzet a reformációval: ennek esetében nem fokozatos kiigazítás történik, hanem a fennálló viszonyok alapvető megváltoztatása. A reformáció nem valamely részterületet érint – legyen az bármilyen nagy kiterjedésű –, hanem magát a rendszert. Éppen ezért a reformációt csak nagyon ritkán kezdeményezik a „hatalom birtokosai”. E téren vannak ugyan dicséretes kivételek, az általános mégis az, hogy a reformáció „alulról” szokott kezdődni.” (Douglass, 48. old.)

Bizonyos javaslataim hasznosultak, mások megvalósítását elsodorta az idő...(..túlvállalásaim tehetetlenkedése...). Akkor volt Kálvin Év, most volt-van Reformáció Emlékév....Tehát: *„Ecclesia reformata quia semper reformanda est”* „Az egyház az, ami szüntelen reformálandó.” *Ebből nem csupán az egyház mint szervezet reformálása, hanem a társadalmi lét széles körű reformálása következik.*

Akkori, egyéni vállalásom volt az is, hogy segíték összehangolni az országos program éveket (...felsorolást lásd ott...). Akkor még létezett Budapesten, a Várban, a világ magyarságának rendezvényi, kulturális

központjaként működő Magyar Kultúra Alapítvány. Annak igazgatójaként szerveztem a külhoniak személyes találkozásait, magyarországi kapcsolatokat szervező, tájékoztató programjait.

Meghirdettem és törekedtem arra, hogy *tegyünk valamit a megrázóan néma egyházi és világi temetések reformálása érdekében! Tartalmi és szervezési javaslatomat „Néma temetések? Felénekeltek!” címmel, világi és ökumenikus jelleggel akartam közzé tenni... Javaslaton dolgoztam annak érdekében, hogy A Magyar Nyelv Múzeuma, Széphalom, kulturális turisztikai zárandokhelyé fejlesztődjék. Folytattam Dr. Koncz Sándor életművének feldolgozását és a protestantizmus életmód jellemzőinek összefoglalását.*

A hivatkozott kötetben végül is világiak számára az egyházi, egyháziak számára a világi Kálvint akartam bemutatni. Világiak számára nem vagy kevésbé ismert egyházi kiadványokból és fordítva, egyházi emberek számára világi forrásokból és szerzőktől válogattam. Kérem, hogy lapozzák fel az összeállítást. Kérjék számon a magamra rótt, konkrét vállalásokat, mert bizony jó lenne kérdéseket kapni.....

Tehát most, amikor gondolkodási, tanulási, életvezetési, orientálódási, magatartási és érvényesülési világok történelmi idejű határsávjában élünk, ismét világító útjelzőket kellene felmutatni...Ezt hangsúlyoztam a hivatkozott írásomban: „Eléggé haragudni...” amelynek címadója egy Márai Sándor idézet....és bizony utaltam Ady Endre és Thomas Mann felrázó figyelmeztetéseire is...(Ady),(Mann). A személyes és regionális válságok, a világméretű kihívások mai idején, „a megrendült öntudat” menekülne az utópiába és

a kétségbeesésbe, ám vegyünk erőt magunkon....(Ancsel).

Ez itt tehát egy *tovább-írt* szöveg... Az 1970-es évek elején, a Közgázon, egy-egy sikeres dolgozat után mondta Dr. Kovács Géza professzor úr (...akkor elvtárs...): „Írják tovább...” Nos, mentés másként...Itt a végén, a tovább-továbbírás érdekében adom meg adataimat, elérhetőségemet (tekintettel az elemzés személyességére), ám már itt is kérve a reagálást. A TIT Stúdió Egyesület www.tit.hu szívesen ad helyet a beszélgetésekhez, rendezvényekhez. A Közgáz akkor az igen alapos képzést és a beszélgetésekhez is alkalmat adó Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem volt. A Népgazdasági Tervező- Elemző Szak, Elméleti Gazdaságpolitikai Szakágazat és a Futurológiai Csoport különösen is segítette az elemzéseket... Az egyetemi évek alatt írtam a „Közgazdász” című lapba. Szél Júlia jóvoltából a Magyar Rádió külső munkatársa lehettem, sok-sok szerepléssel. Ezt követően, 1974-től, kutatói és szervezői pályakezdésem színhelye, a Vitányi Iván vezette Népművelési Intézet, meghatározóan volt fontos akkori és későbbi vállalásaim kialakításában.(Az akkori törekvésekről, intézményi háttérről lásd Vitányi írásait.)

Világító útjelzők kellenek, persze, a magam számára is. Mert 2009-ben azt is vállaltam, hogy elolvasom Kálvin „Institutio” című hatalmas művét (Kálvin.) Nos... nos... olvastam. Ám elolvastam Stephan Zweig „Harc egy gondolat körül” című könyvét is (Zweig). Dédnagyapámnak a hivatkozott Napút-ban közölt írása, a „Kálvin János, az Isten küldötte” és e között fényévnyi a gondolati, megítélési távolság. A bejáráshoz bizony elszánás, idő és erő kell. Olvasom ehhez Max

Weber több kötetét is (Weber,1967, 1979,1982). Az érdeklődőknek, szakdolgozati, disszertációs témát keresőknek javaslom a Kálvin Év eseményeinek, tapasztalatainak tartalmi és rendezvényszervezési szempontú áttekintését. Ideértve a már említett és más kritikai elemzéseket is... Van, lesz tehát (...remélt beszélgetésekkel...) mit megvilágítani.

A több, jelentős nagy mű után, a mostani emlékevi készülődéshez éppen időben, 2015-ben jelent meg az „500 éve reformáció” című kicsinyke kötet (Faggyas, Korányi, 2015.). Nagyon hasznos, ám éppen az emlékevi remélhető elemzése miatt jegyzem meg: 1. Nincs a kötetben tartalomjegyzék... 2.Nincs feltüntetve a kiadás helye....3. Az egyik leglényegesebből, a református kollégiumok korai kialakulásáról, ezek hatásáról, az iskolarendszerről nincs benne szó...

Majd a 2017. évi megemlékezéseket, köteteket érdemes lesz szisztematikusan elemezni. Most itt csak annyit, hogy a reformáció mint a történelem egyik legnagyobb korszakváltásának lényege:

1./ Vallási, hitéleti téren a 4+1 *Solus meghirdetése és gyakorlatának szorgalmazása*. Egyedül az Írás. Egyedül hit által. Egyedül kegyelem által. Egyedül Krisztus által. SDG=Egyedül Istené a Dicsőség.

2./ A nagy földrajzi felfedezések. Ezeket a szándékon és pénzen kívül két találmány tette lehetővé. A hajók tökesúlyos kormányzása helyett a farok kormányzás alkalmazása. Így át tudtak menni a parti hullámokon, a végtelen nyílt tengerre. Ahol a hosszú út alatt, a kipergő fogak miatt nem haltak éhen, mert feltalálták a vitamint...,vitték a hordós káposztát...

3./ A könyvnyomtatás feltalálása, a Biblia nyomtatása és olvastatása.

Aztán a nyomdai kapacitások...ontották a könyveket...

4./ Az iskolarendszer kiépülése.

5./ Mindezekkel együtt a technikai találmányok sora és a kapitalizmus szellemének, magatartási követelményeinek terjedése. (Lásd Weber)

Ámde tanuljunk a történelemből! Minden oldalon égtek a máglyák. Amikor már volt mit, égették a könyveket...A birodalmi gyűlések és a zsinatok ezekkel foglalkoztak...és alig volt téma az, hogy jött a török....

Nos, készülődéssel, az itt hivatkozottnál igencsak hatalmasabb irodalom tanulmányozásával, mit szeretnék most, a Napút e számában?

Közművelődést! Tehát közöljük a 95 tételt (....mert a nagy ünneplések sorában, a vélt illetékesek, nyomtatásban ezt nem igen tették meg ...).

E szám kapcsán, megtaláltuk a méltó helyet Bakonyi Péter barátom igencsak időszerű remekművének közléséhez is. Lásd a Káva Téka csatlolt kötetét!

A családi ősök gyülekezetéből most a református teológus, tudós, lelkész személyek szolgáló magatartását szeretném bemutatni. Felhívom a figyelmet a példa, az áttekintés, a kutatás, feldolgozás lehetőségére. Nem Tőlük idézek, hanem Róluk van szó. Mindez egy szisztematikus életrajzi feldolgozási program nyitánya. Élmény és megtiszteltetés, hogy a Napút erre lehetőséget ad. Műveikből és a Róluk szóló írásokból bizonyára össze lehetne állítani egy magatartási minták kézikönyvét is... (Lásd: Gracián, 1984) Az ősök nagysága nem érdem, hanem feladat. Ez itt tehát nem egy ki-va-g-y-ok-én lobogtatás, hanem üzenet és ajánlat a téma iránt érdeklődőknek.

Most itt kiváló szakembereknek Róluk készült, mérvadó tanulmányai-

ból válogattam. Ám ez sokszínű, heterogén összeállítás. Átvett közlések, tehát eltérő a szerkesztési, jegyzetelési, hivatkozási mód. Ez is lehet tananyag az életrajzokat készítőők számára.. Az írásoknál, a megjegyzéseim során, gyakorta ismétlem, hogy a folytatási, feldolgozási lehetőséget szorgalmazom, és ahhoz kínálok segítséget. A Sárospataki Református Teológiai Akadémián immár évek óta folyik sikeres, „*Református közösségszervező*” képzés, *kulturális menedzser szakiránnyal* is. Nos, számukra ajánlott irodalomként is fogom közvetíteni a Napút e számát.

Az „**Emlékjelek, bizonyságok**” című fejezetben először anyai nagymamám, *Radácsy Ilona* (1884-1967) [legendás, hat lány és egy fiú] apjáról, dédnagyapámról lesz szó. **Radácsy György (1846-1928)** iparos családból származó irodalomtörténész, bibliafordító, teológiai tanár volt. Megjegyzem, hogy nevét y-nal a halála utáni időszakban írták, így a hivatkozások, 1928 óta, mindkét változatban előfordulnak. A fejezetcím háromkötetes művére utal. (Radácsi, 1906, 1910, 1928))

A Napút hivatkozott számát a száz évvel azelőtt, Kálvin 400. születésnapjára írt, fentebb említett, zengzetes megemlékezésével kezdtük. Egy másik írásában azt fejtegette, hogy a reformációt „...leleményes szervezettű, a csábítás-hódítás minden ígézetével rendelkező hadseregek próbálták megállítani diadal-útjában, de nem voltak képesek annyi Júdást hódítani magokhoz, hogy a reformáció haladását kétesseh tehessék s tartósan megakadályozzák.”(Radácsi.) A reformáció ...a szabadság harca a zsarnokság ellen, az egyén tiltakozása az egyéni jog korlátozása ellen, a lélekre nyomakodó papi rend ellen, a rettegés,

a butítás mindenféle színes rendszere ellen; tiltakozás az isteni jogok confiscálása, emberi hatalmasságok részére való lefoglalása ellen, a bűnbocsátó kegyelemnek rendi kisajátítása ellen. ...A reformáció, bár különböző árnyalatokban, de lényegében ugyanaz maradt: világtörténelmi nagy tiltakozás a lelkek rabigába törése ellen s ez marad, ennek kell maradnia az idők végéig. ... A reformáció sohasem akart világhatalmi tényezővé lenni, uralkodni, parancsolni, hanem csak – boldogítani.” (Radácsi, in: Napút, Kálvin 500))

Finkey Ferenc (1870-1949) Radácsy Györgyről készített, itt kivonatolva közölt tanulmányán kívül lásd a szakirodalmi munkásságát is áttekintő összeállítást: (Marton, 1928/a) Ez megtalálható a Sárospataki Református Kollégium (SRK) Tudományos Gyűjteményei Nagykönyvtárában. Feladatunk az, hogy a rendkívül gazdag, sok-sok kapcsolati nevet is tartalmazó Finkey-tanulmány egészét megszerkesztve, legalább honlapon hozzáférhetővé tegyük. Ez különösen fontos az SRK történetéhez, az öregdiák-mozgalom és a kapcsolati rendszer elemzéséhez. További feladat a teljes Radácsy-bibliográfia feldolgozása és a hivatkozott Marton kiadvány felhasználásával is legalább részbeni elkészítése: ...művei, levelezése, kéziratok, tisztségeihez kapcsolódó jegyzőkönyvek, a Róla szóló irodalom...

A Radácsy lányok egyikének férje, **Finkey Ferenc (1870-1949)** jogtudós, akadémikus, koronaügyész, magyar királyi titkos tanácsos, a felsőház tagja, stb., a Magyar Érdemrend Nagyeresztje kitüntetés és számos más elismerés birtokosa volt. Máig ható jogtudományi könyvek, tanulmányok szerzőjeként hatalmas életművet hagyott ránk. 1946-ban írt, nyomtatás-

ban még nem közölt, *Kis olajág* című gépiratában áttekintette, összefoglalta a református szellemi háttérű, polgári, értelmiségi életmód jellemzőit. Ezt is szerkesztjük, 2018-ban, legalább honlapon közzé tesszük... Róla lásd itt néhány kiemelt művét és a Róla szóló tanulmányokat.

Az itt most kivonatolva közölt tanulmány egy felkészülés kezdete, figyelemfelhívás. Ugyanis Finkey születésének 150. évfordulóján, 2020-ban, Dr. Szathmáry Béla szakmai előkészítésével, a Jogászok a Kultúráért Alapítvány és a TIT Stúdió Egyesület (TIT SE) szervezésében, konferencián fogjuk áttekinteni munkásságát. A szervezési előkészületek nyitánya 2017-ben, Budapesten, a Margitszigeten, Tompa Mihály születésének 200. évében, a Finkey által kezdeményezett és felavatott szobor koszorúzása, ugyancsak a TIT SE programjaként. A hajdani beszéd nyomtatásban megjelent (Finkey, 1940/a). Ez az írás is olvasható lesz majd a www.tit.hu honlapon.

1984-ben kiadott jelentős könyvén kívül (Finkey, 1984) műveinek sokaságából a módszer miatt is kiemelkedik a saját tanulmányait összefoglaló műve (Finkey, 194). E munka igazán az utókornak készült, hiszen a különböző helyeken megjelent tanulmányait tömören, összefoglalóan ismerteti. Sokunk számára követendő minta!

Munkásságának fontosabb áttekintéseire azért hívom fel itt kiemelten a figyelmet, hogy a tervezett konferencia iránt érdeklődők, szakdolgozati és disszertációs témát keresők készülni tudjanak! Különös tekintettel arra is, hogy témakörei (...ezen belül például a börtönügy, a manapság börtön- andragógiának nevezett nevelési szakterület, a kétkamarás parlament...) napjainkban is fontosak.

· Ködöböcz József [1995]: *Finkey Ferenc élete és munkássága, 1870-1949.* Miskolc-Sárospatak, Felsőmagyarország Kiadó, 170 old. Tartalmazza Finkey műveinek jegyzékét, néhány jelentős gépirat kivételével, amelyek feldolgozása folyamatban van.

· Finkey Ferenc [1948, 2000]: *A magyar büntetőjogi tudomány háromszázados fejlődéstörténete 1619-1914.* 218 old. Az ötven évig gépiratban rejtőző(!) jelentős mű Dr. Szathmáry Béla szerkesztésében, utószavával és Király Tibor akadémikus előszavával jelent meg 2000-ben (Sárospataki Nyomda Kft.), a Jogászok a Kultúráért Alapítvány gondozásában.

· Dr. Szathmáry Béla szakmai előkészítésével, a Jogászok a Kultúráért Alapítvány szervezésében, 2000. június 23.-án, jelentős tudományos emlékünnepe, konferencia volt Sárospatakon, Finkey Ferenc születésének 130., halálának 51. évfordulóján.

· Dr. Nagy Károly [2000]: *A 100 éve létrehozott koronaügyészség történetéről.* Előadás a Magyar Nemzeti Múzeum Baráti Köre rendezésében, 2000. december 1-én 15 órától a Magyar Nemzeti Múzeum Széchenyi termében.

· Szathmáry Béla [2008]: *Finkey Ferenc, a tudós tanár.* In: *Sárospataki Füzetek*, 2008/2. 101-106. old. Ezt a tanulmányt ismét közöljük ebben a számban!

· Miklósi Márta [2012]: *A kriminál andragógia történeti gyökerei.* In: *Juhász Erika- Chrappán Magdolna (szerk.): Tanulás és művelődés.* Debrecen, Debreceni Egyetem, TEK BTK Neveléstudományi Intézete, KultúrÁsz Közhasznú Egyesület, 346-351. old.

· *Finkey Ferenc börtönügyi munkásságának, szellemiségének folytatása:* Miklósi Márta [2016]: *Társadalmi szervezetek és egyházak az elítéltek*

reintegrációjában. In: *Zempléni Múzsza*, XVI. évfolyam, 2. szám, 2016. nyár, 29-39.old.

· Kovács I. Gábor [2015]: *Két sárospataki születésű egyetemi tanár: Finkey Ferenc és Finkey József.* In: *Kováts Dániel (szerk.): Széphalom, A Kazinczy Ferenc Társaság évkönyve 2015.* 25. kötet, 429-447. old. Ezt a tanulmányt ismét közöljük ebben a számban.

Kazinczy Gábor (1818-1864) születésének 200. évfordulóján, 2018-ban, megidézzük a jeles személyiség üzeneteit. Közöljük a Széphalom Évkönyv 2018. évi kötetében Finkey róla írt, a három Kazinczyt bemutató, nagyobb munkájának egy részét. Korábban Kornyané Szoboszlay Ágnes [2011]: *„Egy másik Kazinczy: Kazinczy Gábor”* címmel, méltó, alapos, színvonalas tanulmányt készített (Kornyané). Abban még nem hivatkozhatott erre az írásra, hiszen ezt csak most digitalizáltuk, a jeles tudós gép- és kéziratos hagyatékának feldolgozása keretében.

A protestáns nagyszonyok templomi padosorában, közvetlenül Lorántffy Zsuzsanna és Zrínyi Ilona mellett, ott ülnek a természetes, rengeteget dolgozó, jóságosan következetes, szegény, sorsüldözött, ám mindig mosolygó nagymamám...

Anyai nagymamám, *Radácsy Ilona* (1884-1967) férje, a polgári származású nagyapám, *Harsányi István (1874-1928)* sárospataki gimnáziumi és teológiai akadémiai tanár, főkönyvtáros, irodalomtörténész, etnográfus volt. Gazdag szellemi hagyatékából a Napút hivatkozott számához kapcsolódó Káva Téka-füzetben közöltem *„A reformáció hatása a magyar közművelődésre (1923)”* című maradandó művét.

Jelentős munkásságát először (közvetlenül a halála után) a Harsányi-Emléklapok tekintette át. (Marton, 1928/b 52 old.) Majd később Gulyás József értékelte életművét (Gulyás, 1929).

Életrajzát 2004-ben *Pocsainé Dr. Eperjesi Eszter* foglalta össze. Ebben a számban ismét közöljük. Ennek különös értéke az, hogy a bibliográfiában nemcsak a műveit és a róla írt irodalmat sorolja fel, hanem összegyűjtötte levelezése adatait is. (Így fellelhető többek között Balogh Jenő, Bibó István, Gyórfy István, Harsányi Zsolt, Komáromi János, Makkai Sándor, Ravasz László, Zempléni Árpád, stb. levele is...) H. I. hatalmas néprajzi, népdal és nóta, első világháborús levelezési, képeslap, stb. gyűjtési katalógusa, anyaga feldolgozatlan. Mindez kutatható a Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményeiben!

Harsányi István munkásságából maradandóan kiemelkedő művek:

- Az Apostolok Cselekedeteiről írott könyv. (Nyomtatta Radil Károly az Ev. Ref. Főiskola betűivel) Sárospatak, 1904. 153 old.

- Az élő, önálló, személyes meggyőződésen alapuló hitre való nevelésről. Tanári székfoglaló. (Nyomtatta Radil Károly az Ev. Ref. Főiskola betűivel) Sárospatak, 1905.

- A sárospataki lengyel biblia és újonnan fölfedezett harmadik töredékei. Klny.: Magyar Könyvszemle XVII. kötetéből. (Stephanum nyomda) Budapest, 1909. 61 old.

- A Sárospataki Rákóczi-Könyvtár és Katalógusa, Bp., Stefánia Nyomda, 1917.

- A sárospataki ref. főiskola metszetgyűjteménye. Budapest, 1911. 74 old.

- A sárospataki Rákóczi-könyvtár és katalógusa. Klny.: Magyar Könyv-

szemle XXI-XXIV. Budapest, 1917. 70 old.

- A reformáció hatása a magyar közművelődésre. (Bethlen Gábor Irod. és Nyomadai Rt.) Budapest, 1923. 78 old. Lásd: Napút, Kálvin 500, a 2009. novemberi szám Káva Téka Napút-füzetek 39. szám, 40 old.

- Csokonai Vitéz Mihály összes művei. Gulyás Józseffel együtt. Három kötetben. In.: Nagy írók – nagy írások. Szerk.: Bálint Lajos. Budapest, 1922.

- Kazinczy Ferenc levelezése. In.: Kazinczy Ferenc összes művei. Levelezés XXII. kötet. Magyar Tudományos Akadémia. Budapest, 1927. 555 old. Kazinczy metszetgyűjtemény. Sárospatak, Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei Egy része megjelent [2015]: Kazinczy metszetgyűjtemény. Sárospatak, Sárospataki Református

Kollégium Tudományos Gyűjteményei

- A magyar biblia. In: Bethlen Gábor Irodalmi és Nyomdai Rt. kiadása. Sárospatak, 1927. 145 old.

- Sárospataki Kalauz 45 képpel. Első kiadás. (Főiskolai Nyomda) Sárospatak, 1926. 107 old.

- Második kiadás: 49 képpel. (Nyomtatta Fischer...) Sárospatak, 1928. 150 old.

Születésének 130. és halálának 80. évében, 2004-ben, a Sárospataki Református Kollégium Nagykönyvtára reprezentatív kiállítással mutatta be munkásságát, Pocsainé Eperjesi Eszter rendezésében. A második világháborúban, a Szovjetunióba elhurcolt sárospataki fogoly-könyvek hazatérte kapcsán, az elmúlt években is sokszor emlegették Harsányi Istvánt, hiszen a könyvek jó része a Rákóczi-hagyaték-ból származott, s az eredeti állományt ő katalogizálta, lásd fentebb. Kézírás

mintái alapján is történt az azonosítás. (Lásd: Genyijeve, etc.)

2008-ban, a Biblia Évében is gyakran emlegettük, különösen „A magyar Biblia” című könyve kapcsán, lásd fentebb.

Amint a dátumokból is kitűnik, anyai nagyapám és dédnagyapám egy évben halt meg. *Nagyika* bámulatos leleményességgel teremtette meg az egyházhoz is kötődő három fiú, *Harsányi István* (1908-2002), *Harsányi László* (1909-1982), *Harsányi György* (1911-1976) és *édesanyám, Harsányi Ilona* (1919-2013) messze sugárzó, színvonalas, protestáns neveltetésének hátterét. Üzenetük, magatartásuk történetek és művek sokaságával példaként idézhető; ám sorakoznak az oldalágiak is! Egy másik Radácsy lány veje, *Béky Zoltán* (1903-1978) amerikai református püspök volt, aki széles körű gyakorlati, egyházszerző munkájához kapcsolódva Kálvinról is írt. A második világháború legelején lelőtt Csajka András emléke is megidézendő. Utalok itt is Vitányi Ivánra, aki pályafutásom elindítója, segítője volt. Nos, róluk és az apai ősokról, jeles rokonokról egy újabb összeállítást szeretnék készíteni, néhány éven belül, „A magaratás” címmel. Bizony, kérem a biztatást és a segítséget...

A reformáció 500. évében főhajtással írom, hogy a felelősséget és a feladatok alapjait örököltem. Édesapám, **Dr. Koncz Sándor (1913-1983)** gyakran idézett önmeghatározásai: „*Értelmes hit, cselekvő erkölcs...*” „*Hittel és humorral...*” Ezek is vezették Szatmári Emíliát elmélyült kutatásai és a Róla készült, alapos, színvonalas, fontos könyve megírása során. [Szatmári, 2015.]

Atyai nagymamám a felvidéki Özörényből (ma: Gemerska Horka; Gömörhorka) származó *Szabó Teréz* (1894-1981) jóságos, templomos asszony volt. Szigorú, vasgyári munkás, presbiter férjét, nagyapámat, *Koncz Józsefet* (1884-1949) nem ismerhettem. Azt, hogy a dolgos, vallásos, kemény életű paraszt-munkás család miként határozta meg Apám elhívását, szépen mutatja be a Napkút Kiadó által megjelentetett *Sokunk karácsonya* című kötetben Dr. Koncz Sándor írása (Koncz S. 2009). Az atyai nagyszülők, nagybácsik, nagynénik, jeles rokonok életét is szeretném áttekinteni, és róluk is készülök írni az említett, tervezett, „magatartás” elemzésben.

E mostani kiadványban, az „**Értelmes hit, cselekvő erkölcs**” fejezetben, Dr. Koncz Sándorról írt tanulmányok olvashatóak. Ő jóságos, szorgalmas, munkás-paraszt családból származott. Özörény, Diósgyőr-Vasgyár, Miskolc: gyermek és diákévek... Majd Sárospatakon református teológiai hallgatóként már akkor is sokoldalú szervező, író, szerkesztő, külföldön is tanuló, utazó, elismert, törekvő személyiség volt. Ezt követően szolgált mint református konventi-, intézeti-, táborigazgató – és közegyházi lelkész, sárospataki teológiai tanár, egyetemi magántanár, alsóvadászi lelkész, sárospataki levéltáros.

1947-1952 között teológiai tanár volt Sárospatakon. Küzdött a Sárospataki Református Kollégium, a Teológiai Akadémia erőszakos megszüntetése és a Gimnázium államosítása ellen. Ezért is „hátratételt szenvedett”. Az Alsóvadászi Református Gyülekezet szeretettel fogadta be, ahol igencsak körültekintő, emlékezetes lelkészi szolgálatot végzett. Viták és egyeztetések után, 1965-től Sárospatakon, a (...hosszú nevű...) Tiszáninneni Re-

formátus Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei Levéltárának igazgatója volt. („Hittel és humorral” magatartására jellemzően mondta posztjáról: „az ország egyetlen olyan igazgatója vagyok, akinek egyetlen beosztottja sincs...”) Korábbi jelentős teológiai, filozófiai életművét radikálisan elhallgatták, írásai 1952-1965 között nem jelenhettek meg. Amikor lehetett, sokszor szolgált, voltak évek, hogy szinte minden nap, olykor naponta többször is. Tartotta a lelket a hallgatóiban...

Két jelentős, korábbi könyve:

- Kierkegaard és a világháború utáni teológia; Miskolc, 1938;
- Hit és vallás. A magyar református vallástudományi teológia kibontakozása és hanyatlása; Debrecen, 1942.

Ezek előtt és után számos tanulmányt, cikket közölt, amíg engedték, 1952-ig... Majd 1965-től ismét. Ám sok-sok igehirdetése, jegyzete, cetlije kéz- és gépiratban maradt. Ezek feldolgozása, a fő művek újraközlése folyamatban van. Ennek elkezdésében, színvonalas folytatásában meghatározó Dr. Dienes Dénes professzor úr szerepe. A Napkút Kiadó, a Napút, a Zempléni Múzsza, a Sárospataki Füzetek című folyóiratok és a Széphalom Évkönyv-sorozat az elmúlt években rendszeresen közölték Koncz Sándor írásait és a Róla szóló elemzéseket. Most, 2017-ben, a Széphalom Évkönyvben és a Kultúra és Közösség című folyóiratban (az őszi számban) jelenik meg egy ötven évvel ezelőtt írt, tanulmány értékű könyvismertetése a reformációról. 2018-ban, a Széphalom Évkönyvben *„A Filippibelihez írott levél gyűlekezetű magyarázata...”* című prédikáció-sorozatából jelenik meg egy rész. A folyóiratok honlapon is elérhetőek. A közlések

minden esetben magyarázatokkal, életrajzi jegyzetekkel kiegészítve olvashatóak.

Teológiai, filozófiai tudományos munkásságának felfedezése éppen napjainkban történik. A TIT Stúdió Egyesület és a Sárospataki Református Kollégium közreműködésével, *„Válság és váltság... 100 éve született Dr. Koncz Sándor (1913-1983): konferencia az életút üzeneteiről... Tisztelegés a 200 éve született dán filozófus, Sören Kierkegaard (1813-1855) emléke előtt is”* címmel rendeztünk konferenciát, 2013. november 21-22-én, Sárospatakon. Ezt interneten is közvetítettük, amely megtekinthető a www.tit.hu honlapon. (Nyitó oldal, ajánljuk...)

A konferencián is jelentős szerepet vállalt Szatmári Emília. Elmélyült kutatásait és alapos, színvonalas, fontos disszertációja megírását a gyakran idézett KS önmeghatározások, az *„Értelmes hit, cselekvő erkölcs...”* és a *„Hittel és humorral...”* is segítették (Szatmári, 2015).

Szatmári Emília érdeme az, hogy a terjedelmes és sokszínű írásos életmű, a kéziratok és cetlik sokaságának alapos munkával történő feldolgozása kapcsán az üggyhöz méltó áttekintési, rendszerezési koncepciót alakított ki. Igencsak ötletes szerkesztési megoldása az, hogy az életút szakaszait követve, könyvének fejezetcímei és alcímei Koncz Sándor- idézetek vagy Róla szóló megállapítások. Ezzel a megoldással is vezeti, orientálja az Olvasót.

Édesapám sorsának áttekintése, átélése, magatartásának követése, élete és munkássága egy-egy szakaszának feldolgozása nekem is vállalt feladatom. Ám e kötet olvasása során világossá vált számomra, hogy ezt nem tudtam volna ilyen ötletesen,

alaposan, szakszerűen és tömören megtenni. Így hát sokunk számára segítség, iránymutatás és példa ez a munka. A szerző átélve, szépen tekintti át a „Még a legkülönbek is elfáradnak...”-sors megpróbáltatásait.

Tisztelettel ajánlom e kötetet az érdeklődők szíves figyelmébe! Mindazoknak üzenve, akik a múlt századi küzdelmek áttekintésével a felelős magatartás példáját keresik. Mindazoknak tehát, akiket érdekel az értelmes hit, a cselekvő erkölcs, a hittel és humorral magatartás. Külön is módszertani szempontból azoknak, akik mintát, példát keresnek a feldolgozás, áttekintés, megörökítés, felmutatás vállalásához

Koncz Sándor kereste és megragadta a gyakorlati cselekvés lehetőségét. Az igei háttér és a tudományos módszertan eszköz volt számára a mindennapok során. Ebben is méltó követője e kötet szerzője. Kérem és javasolom az alapos, jegyzetelő olvasást. Az életmű további feldolgozásának érdekében e kötet szerzője várja a kiegészítéseket, véleményeket; e-mail: agapao@gmail.com. Köszönet mindazoknak, akik segítettek a kutató munkáját, e mű létrehozását.

Koncz Sándor munkásságának, magatartásának lényegét, Dienes Dénes professzor úr tanulmányai alapján a következőképpen foglalhatom össze. (Ő több írásában foglalkozott K.S. munkásságával, és válogatásokat közölt tanulmányaiból, igehirdetéséből. Ezek elérhetőek a Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei Nagykönyvtárban.) 1. Töretlen hit. 2. Tudományos, ezen belül filozófiai és teológiai megalapozottság. 3. Az „értelmes hit, cselekvő erkölcs” szerves egysége. 4. Módszeres, praktikus életvezetés. 5. Szerette és tisztelte az embereket, vallásfeleke-

zetre való tekintet nélkül. 6. A „hittel és humorral” életszemlélet. 7. Végtelemnek tűnő, ám 70 év alatt felörlődött szellemi és fizikai munkabírás.

Mindezeket taglalja Szatmári Emília már említett disszertációja. Ebben különösen megrázó és felrázó az, ahogyan a felörlő küzdelmekről ír.

Az említett, 2013.évi, „Válság és váltság” címet viselő konferencia szervezésekor, Molnár Márton e kiadványban is közölt tanulmányának elhangzásakor, Szatmári Emília disszertációjának védeésekor nem tudtunk Farkas Szilárd munkásságáról. Bizony, ez elemzendő figyelmeztetés. Ő igencsak jelentős, alapos tanulmányokban foglalkozott a krizeológiával. Felfedezte számunkra, az utókor számára, az évtizedekig elhallgatott, sokáig nem idézhető, majd alig-alig hivatkozott Koncz Sándort. Bizony, köszönet és elismerés, biztatás a folytatásra!

A Széphalom, a Kazinczy Ferenc Társaság Évkönyve nemes szolgálatot vállalt azzal, hogy a 14. kötete óta, tehát 2004-től, minden évben megjelentetett egy-egy, KS munkásságára igencsak jellemző írást. Ezeknél életrajzi jegyzeteket, műveire történő utalásokat is közöltünk, amelyeket itt nem ismétlünk meg, ám a kötetek fellapozását (persze a többi, sok-sok érdekes publikáció miatt is) ajánljuk.

A Széphalom 2017. évi 27. kötetében (szerk. Nyiri Péter) megjelent KS „A reformáció szociális háttere” című jelentős könyvismertetése. A reformáció 500. évében (értelmezéstörténeti emlékeztetőül és a mai aktualitásra különös tekintettel) közzeltük az eredetileg 50 (!) évvel ezelőtt publikált, tanulmány értékű könyvismertetését. (A gépirat dátuma: 1966. szept. 18.). A hosszú elhallgatás után ez egyike volt a közlés, a nyilvános szereplés le-

hetőségének. Most ismét megjelenik a Kultúra és Közösség 2017. évi, őszi számában is.

Dr. Koncz Sándor szellemi hagyatékának feldolgozása az én programom szerint az alábbi lépésekben történik.

1./ „Életrajzi vázlat és bibliográfiák” címmel készítem a teljes áttekintést, amely 2018-ban már remélhetőleg elérhető lesz a TIT hivatkozott honlapján.

2./ Folytatom a már fentebb említett közléseket, a gépiratok feldolgozását. Szervezem a főbb művek újrakiadását és internetes elérhetővé tételét.

3./ Elkészült a hivatkozott „Válság és váltság...”-konferencia leírása, szervezem ennek megjelentetését.

4./ Szorgalmazom Szatmári Emília és Farkas Szilárd köteteinek vitáját, ismertetését és a folytatást.

5./ Gyűjtöm és elemzem a KS-ról szóló írásokat, hivatkozásokat.

6./ Többen elemezték KS munkásságát. A bibliográfiai adatok bekerülnek az 1./-ben jelezett áttekintésbe.

7./ Töreksem arra, hogy a munkásságáról, a Róla írtakról, magatartásáról áttekintő elemzés készüljön. Kiegészítve mondásai, bölcsességei válogatásával.

A szolgáló helytállás jellemezte egész életét, Édesanyám, **Harsányi Ilona (1919-2013)** segítségével. Mindezt sok munkával, józan számvetéssel, vállalással, megalkuvás nélkül... Sokszínű, gazdag, megpróbáltatásokkal terhes pályafutásuk sokak számára maradandó emlék, tanítás, a fent idézettek szellemében követendő magatartás. Lásd (Koncz, 2016).

2018-ban számos, a mostani témakörhöz is kapcsolódó évforduló

lesz. Most a Sárospatakhöz, különösen az SRK-hoz és a TIT Stúdió Egyesülethez kapcsolhatóakat említem, a már hivatkozott Kazinczy Gáboron kívül. Tehát: 2018-ban mely jeles évfordulókat illik megszervezni: (Kérve és várva persze a további javaslatokat)

– Sárospatak 50 éve ismét város...

– Szent Erzsébet 810 éve született.

– Száz éve született Mészöly Dezső (1918-2011)

– Béky Zoltán (1903-1978) amerikai magyar püspök halálának 40. évfordulója.

– A tehetségmentő, népfőiskola szervező, pszichológus, közíró, Sárospatak várossá szervezésének egyik meghatározó szorgalmazója, a Sárospataki Öregdiákok Budapesti Baráti Körének elindítója, Dr. Harsányi István (1908-2002) születésének 110. évfordulója.

– Szentmihályiné Szabó Mária (1888-1929) születésének 130. évfordulóján különösen is felhívom a figyelmet a nagy, sárospataki témájú regényekre: „Örök társak”, „Lorántffy Zsuzsánna”, „Zrínyi Ilona”....

– Ugyancsak a 130. évforduló hívja fel a figyelmet Mátyás Ernőre (1888-1950), aki az SRK huszadik századi megújításának kiemelkedő személyisége, nagy mestere volt.

– Mészöly Dezső (1918-2011) költő, műfordító, Sissi verseinek fordítója és elemzője is Sárospatakról indult. Bizonyára többen, több lehetőséget is felvetnek majd...

– Személyesen, tágabb körben is készülődöm: 2018-ban lesz 50 éves a magyarországi jövőkutatás. Én is elemezni szeretném a szemléletváltást, egy új kutatási terület kialakulását és eredményeit, persze mindebben a saját szerepemet is.... „*Jövőkutatásaim... A lehetséges jövőktől a kívánt jövőig...*” címmel, a Koncz, 2007/b írásban

megkezdett áttekintést szeretném teljessé tenni. Azt mutatom be, hogy jómagam a jövőkutatói munkáim során, a kulturális előrejelzésekből mindig a tervezés módszertanáig és tartalmáig akartam, próbáltam eljutni. Ez is reformálási felelősség és feladat volt...

2019-ben a számomra kiemelkedő feladat: édesanyám, **Harsányi Ilo-
na (1919-2013)** születésének 100. évfordulóján megemlékezés szervezése!

Volt már szó a 2020. évi nagy esemény előkészítéséről: Konferencia Finkey Ferenc 150. évének tiszteletére....

Tehát. Szabadulni nem akartam, így hát lássunk a család lelkész, tudós, teológus nagyjairól egy áttekintést! Radácsy György, Finkey Ferenc, Harsányi István és Koncz Sándor következnek, ahogyan mérvadó szakemberek emlékeznek rájuk...A családi örökség nem érdem, hanem felelősség és feladat. Ez az összeállítás nem minta, de ajánlás és további készülődés...

Az írás szerzője Dr. Koncz Gábor (Sátoraljaújhely, 1950.) Ph.D., egyetemi magántanár, főiskolai tanár. Nyugdíjas. A Magyar Comenius Társaság alelnöke, a TIT Stúdió Egyesület igazgatója, társadalmi munkában. Főiskolákon oktató. Voltam: újságíró, tudományos kutató, minisztériumi munkatárs, miniszteri biztos, országos kulturális intézmények vezetője. Továbbá a felsőoktatásban, a továbbképzések és konferenciák keretében, itthon és külföldön előadó. Hajdan sok cikkem, majd több könyvem, számos tanulmányom jelent meg a művelődés-gazdaságtan, kulturális előrejelzések, kulturális tervezés, kulturális menedzsment témakörökben. Mostanában – többek

között – a „Rendezvénytan” kötetemet készítem elő, tanítok, gazdálkodom, és az e tanulmányban említett témakörök feldolgozásával, valamint jeles évfordulók megszervezésével foglalkozom. Honlap: www.tit.hu, e-mail: drgaborkoncz@t-online.hu

Hivatkozások, hátterek

- Ady Endre* [1936]: Jóslások Magyarországról. Tanulmányok és jegyzetek a magyar sorskérdésekről. Szerkesztette és bevezetéssel ellátta: Féja Géza. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt., Budapest
- Ancsel Éva* [1983]: A megrendült öntudat mítoszai. In: Három tanulmány. Budapest, Kossuth Könyvkiadó
- Béký Zoltán* [1959]: Theológiai Tanulmányok Kálvin Jánosról. Kálvin és Barth Összehasonlító theológiai tanulmány. Uo.: Kálvin és a mai magyarországi theológiai gondolkodás. Amerikai Magyar Református Egyesület, Washington, 40 old.
- Bolvári-Takács Gábor* [2016]: A sárospataki öregdiák mozgalom 19-21. századi kronológiája. Intézménytörténet és közművelődési dimenziók. Gépírat, 185 old. Interneten elérhető: www.zemplenimuzsa.hu/pataki-oregdiak-krono.pdf
- Cseke Hajnalka* [1996]: Határhelyzetek. Interjú Vitányi Ivánnal. Bp., Pallas Stúdió, 247 old + fotók.
- Dékány Endre* [2009]: Kálvin Jánostól Németh Lászlóig. Tanulmányok és emlékezések. Pápa, Pápai Református Gyűjtemények, 60. old.
- Dienes Dénes* (szerk.) [2008]: A reformáció. Vezérfonal az egyháztörténet tanulmányozásához. Sárospatak, Hernád Kiadó, 5. old.
- Douglass, Klaus* [2005]: Az új reformáció. 96 tétel az egyház jövőjéről. Bp., kiadja a Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, 395 old.
- Farkas Szilárd* [2015/a]: Soren Aabye Kierkegaard magyar nyelvű recepciója az 1930-

- as években. Zalaegerszeg, Pannon Írók Társasága, 182 old.
- Farkas Szilárd [2015/b]: Válságfilozófiai koncepciók a XX. századi magyar filozófiában. In: Falusi Márton (szerk.): *Túl posztokon és izmusokon. Művészetelméleti tanulmányok*, Budapest, Magyar Művészeti Akadémia- L'Harmattan, 53-78. old.
- Farkas Szilárd [2016]: Nihilizmustól a krizeológiáig. Válságértelmezések a XX. századi magyar filozófiában. Budapest, Magyar Művészeti Akadémia- L'Harmattan, 69 old.
- Fasang Árpád ifj. (szerk.) [1997]: *Az (magyar) értelmiség hivatása*. Budapest, Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, 530 old.
- Fasang Árpád ifj. –Fodor András (szerk.) [1998]: *Hivatás és hitvallás*. Budapest, Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, I. és II. kötet 1021 old.
- Erdélyi János [1860]: *A Sárospataki Ref. Főiskola Háromszázados Ünnepe július 8-án 1860. emlékkönyvbe foglalta Erdélyi János*. Sárospatak, nyomtatta R. Károly a Ref. Főiskola betűivel, 144 old.
- Faggyas Sándor, Korányi András [2015]: *500 éve reformáció*, Budapest, Protestáns Újságírók Szövetsége, 75 old.
- Dr. Finkey Ferenc [1940/a]: *M. Kir. Titkos Tanácsos, Ny. Koronaügyész ünnepi beszéde Budapesten, a Szent Margitszigeti Tompa Mihály emlékmű leleplezésén, 1940. szeptember 28. Budapest, székesfőváros házinyomdája, 27 old.*
- Dr. Finkey Ferenc [1940/b]: *„Szemelvények kisebb szakdolgozataiból 1890-1940.” Budapest, Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvtár- adó és Nyomda, Pécsset, 159 old.*
- Dr. Finkey Ferenc [1944]: *Emlékképek és élmények életem derűs napjaiból*. Sárospatak, 160 old. Ezt később több, ma még gépiratban lévő visszaemlékezéssel, napló részlettel folytatta. Digitalizálásuk folyamatban van.
- Dr. Finkey Ferenc [1944]: *Emlékképek és élmények életem derűs napjaiból*. Sárospatak, 160 old. (Ezt később több, ma még gépiratban lévő visszaemlékezéssel, napló részlettel folytatta. Digitalizálásuk folyamatban van.)
- Dr. Finkey Ferenc [1990]: *A sárospataki Jogakadémia története* In: *Egyház és Világ*. Protestáns Lap I. évfolyam, 10-11. szám, 1990.VIII-IX. A 2. rész: *A Kővi Korszak (1793-1849)* 8-11. old.
- Genyijeva, Kiss Ilona, Monok István (szerk.) [2007]: *Translatio Liborum*. Tanulmányok az Oroszországból Sárospatakra visszaszolgáltatót könyvek kapcsán. Bp., 145 old.
- Gracián, Baltasar [1984]: *Az életbölcesség kézikönyve*. Oráculo manual. (Fordította: Gáspár Endre). Bp., Helikon Kiadó, 215 p.
- Gulyás József: *Harsányi István életének és munkásságának vázlatos rajza*. In: *Mozaik- darabok*. (Nyomtatott a Ref. Főiskola Könyvnyomdájában) Sárospatak, 1929.)
- Győri L. János [2009]: *Kálvin János alakja a magyar irodalomban*. In: *Fazakas Sándor (szerk.) [2009]: Kálvin időszerűsége*. Tanulmányok Kálvin János teológiájának maradványaitól és magyarországi hatásáról. Bp., 2009. Kiadja a Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, 350-366.
- Kálvin János [1995]: *A keresztyén vallás rendszere ... 1559 ... Fordították: Ceglédi Sándor és Rábald Gusztáv... Pápa, 1909*. Ref. Főiskolai Könyvnyomda. Hasonmás kiadás: Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, Bp., 1995. I. kötet 696. old., II. kötet 948 old.

Dr. Koncz Gábor

[1997]: *Mi az őrzők feladata?* In: *Kultúránk – Válaszúton*. (szerk.: Békés Gellért és Deme Tamás) Pannonhalma, Bencés Kiadó, 137-142. old.

[2007/a]: *„Eléggé haragudni...”* Értelmiségi felelősség és feladatok. In: *Katedra a szlovákiai magyar pedagógusok és szülők lapja*, XIV. évfolyam, 10. szám, 2007. június, 10-11

[2007/b]: *Merre van előre? Kulturális nemzetstratégia*. In: *Szín. Közösségi Művelődés*. A Magyar Művelődési Intézet folyóirata, 2007. június, 12/2-3., 67-75. p.

- [2009] (szerk.) **Kálvin 500 Napút 2009.**, XI. évfolyam, 9. szám, November. Ebben: Dr. K.G.: Családi Kálvin, 6-15. old.
- [2015]: A pataki kollégium, visszavételének (1989-1990) történelmi körülményei, In: Zempléni Múzsza, Társadalomtudományi és Kulturális folyóirata, XV. évf., 3. (59.) szám, 2015. ősz, 35-42. old.
- [2016]: A magatartás: Koncz Sándor az abszolút pedagógus In: *Hudra Árpád, Kiss Endre, Trencsényi László (szerk.)* [2016]: Abszolút pedagógusok Budapest, Magyar Pedagógiai Társaság Kiss Árpád Műhely Budapest, Magyar Pedagógiai Társaság, 187 old.
- [2017/a]: „Eléggé haragudni...” Értelmiségi felelősség és feladatok. (2017) Gépirat, 24 old. Megjelenés alatt a Kultúra és Közösség folyóirat 2017. évi novemberi számában.
- [2017/b]: Értelmiségi lét és társadalmi felelősség. Vallomások, vélemények, vállalások – a kultúráról. In: Zempléni Múzsza, XVII. évfolyam, 2. szám, 2017 Nyár
- További, Dr. Koncz Sándor hatását is tükröző, néhány írásom adatait az e számban közölt, „A magatartás...” című írásomhoz csatolom....

Dr. Koncz Sándor

- [1985]: Náházy Bertalan emlékezete. (1884-1956) In: Kultúra és Közösség, 1985. 5. szám. 74-86. old.
- Dr. Koncz Sándor [1990]: „Vallásos értelem, értelmes hit, cselekvő erkölcs” (részletek a szerző önéletrajzi jellegű írásaiból) In: Egyház és Világ. Protestáns Lap I. évfolyam, 11. szám, 1990. IX. 7. 20. old.
- [2009]: Karácsonyok (1976 és 1977) In: Sokunk karácsonya, Bp., 2009. Napkút Kiadó, 28-36. old.
- [2013/a]: Az igehirdetés és az illusztráció. In: Széphalom a Kazinczy Ferenc Társaság évkönyve 23. (szerk.) Nyiri Péter, 519-524. old.
- [2013/b]: Felvillantások Alsóvadásról. In: Zempléni Múzsza, Társadalomtudományi és

Kulturális folyóirat, XIII. évfolyam, 2. (50.) szám, 2013 Nyár, 31-45. old.

- [2017]: „A reformáció szociális háttere” Könyvismertetés (Preserved Smith: The Social Background of the Reformation. Collier Booksedition. New York, 1962 320 p. Az ismertetés megjelent In: Theológiai Szemle 1967/1-2. sz. 57-59. lap. In: Széphalom a Kazinczy Ferenc Társaság évkönyve 27. (szerk.) Nyiri Péter, 622-623. old.

Kovács I. Gábor [2015]: Két sárospataki születésű egyetemi tanár: Finkey Ferenc és Finkey József. In: Széphalom a Kazinczy Ferenc Társaság évkönyve 25. (szerk.) Fehér József, 429-447. old.

Ködöböcz József [1995]: Finkey Ferenc élete és munkássága 1870-1949. Miskolc, Sárospatak, Felsőmagyarország Kiadó, 170 old.

Mann, Thomas [1947]: Európa, vigyázz! Anonymus Irodalmi és Művészeti Kiadó Rt., Budapest

Marton János (szerk.) [1928/a]: Radácsy-emléklapok. Kiadja a Sárospataki Református Lapok Szerkesztősége, Sárospatak, 49 old.

Marton János (szerk.) [192/b]: Harsányi-emléklapok. Kiadja a Sárospataki Református Lapok Szerkesztősége, Sárospatak, nyomtatott a Ref. Főiskola könyvnyomdájában. 52 old.

Márai Sándor [2000]: Kassai órját. Budapest, Helikon Kiadó

Radácsi György [1906]: Emlékjelek Bizonyosságok Összegyűjtött dolgozatok, I. kötet, Sárospatak, Nyomtatta R. Károly a Ref. Főiskola betűivel, 399 old.

Radácsi György [1910]: Emlékjelek Bizonyosságok Összegyűjtött dolgozatok, II. kötet, Sárospatak, Nyomtatták Dani és Fischer a Ref. Főiskola betűivel, 403 old

Radácsi György [1928]: A négyszázados reformáció. In: Radácsi György: Emlékjelek, bizonyosságok III. kötet. Sárospatak, 1928. 221-227. old. (Az eredeti írásmódot hasz-

- nálom; halála után, 1928 januárjától adták nevéhez az y-t.)
- Radácsi György [1928]: Emlékjelek Bizonyások Összegyűjtött dolgozatok, III. kötet, Sárospatak, Nyomatott Fischer Lajos könyvnyomdájában, 244 old. (E kötet Előszavát Radácsi György nem tudta befejezni, 1928. január 11-én elhunyt. Az Előszót veje, Harsányi István egészített ki, 1928. január 20-án. Róla lásd a *Mapút* e kötetében a Tanulmányokat és KG bevezető írását.)
- Radácsi György [1891]: A Károlyi-Biblia háromszázados örömmünnepeinek emlékkönyve Sárospatak, (Károlyi emlék-bizottság), Nyomatta Steinfeld Béla, az ev. ref. főiskola betűivel. 166 old.
- Radácsi György [1892]: Emléklapok az 1859-1867-es osztálytársak sárospataki találkozájáról. Külön lenyomat a „Sárospataki Lapok”-ból. Sárospatak, Nyomatta Steinfeld Béla, az ev. ref. főiskola betűivel. 37 old.
- Radácsi György [1900]: Női arc képek. I. füzet, Az egyesület első nyilvános ünnepélyén felolvasta... 1900. szept. 16-án. Sárospatak, A Sárospataki Mőegyesület Kiadványai, Nyomatta Steinfeld Béla, az ev. ref. főiskola betűivel. 24ol.
- Radácsi György [2010]: A táncról. In: Táncudományi közlemények. A Magyar Táncművészeti Főiskola folyóirata, II. évfolyam, 1. szám, 32-39. old. Erről az írásról előadás is elhangzott: Tóvay Nagy Péter: Teológusok a tánc védelmében. Táncpárti érvelés Tomcsányi Lajos és Radácsi György műveiben. In: Alkotás- Befogadás- Kritika a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban. IV. Táncudományi Konferencia a Magyar Táncművészeti Főiskolán, 2013. november 8.9. old.
- Révész Imre [1913]: Az első magyar kálvinista. Kolozsvár, Nyomtatott Stief Jenő és Társa Könyvsajtóján. Külön lenyomat a Református Szemléből, 11 old.
- Szatmári Béla [2008]: Finkey Ferenc, a tudós tanár. In: Sárospataki Füzetek, 2008/2. 101-106. old.
- Szatmári Emília [2015]: "Közegyházi életünk sodrában" Dr. Koncz Sándor életműve a 20. század történeti és egyháztörténeti viszonyainak tükrében. Doktori értekezés az egyháztörténet tárgykörében. Debreceni Református Hittudományi Egyetem Doktori iskolája, Sárospatak- Debrecen, gépirat, 290 old. www.doktori.hu (Megjelenés alatt 2017-ben, kötetben is.)
- Vitányi Iván [1970]: Ideológiai vallomások (1970): In: Vitányi Iván [1971]: Második prométheuszi forradalom. Bp., Magvető Kiadó, 58-94. old.
- Vitányi Iván [1985]: Egyharmadország. Előszó és vallomás. In: Egyharmadország. Tanulmányok. Magvető Könyvkiadó, Budapest
- Vitányi Iván [2007]: Önarckép-elvi keretben. Szellemi önéletrajz. Celladömölk, Paus-Westermann, 92 old. Kiegészítésként lásd még: Dr. Koncz Gábor [2002]: Vitányi Iván köszöntése, a Pataki Diákok Szövetségének Díszközgyűlésén, 2001. december 14-én. In: Pataki Diák, A Pataki Diákok Szövetségének Hírlevele, II. évf. 1. szám, 2002. február, 26-28. old. Dr. Koncz Gábor [2007]: A feladott lecke – Vitányi Iván: A magyar kultúra esélyei. Kultúra, életmód, társadalom (Bp., 2006.) című könyvének ismertetése. In: Szín Közösségi Művelődés, A Magyar Művelődési Intézet folyóirata, 2007. június, 12/2-3., 131. old.
- Vitéz Ferenc [2013]: Válság és válság: Kierkegaard és a világháború utáni teológia. In: NézőPont, 2013/52-53.324-332. old. www.epa.oszk.hu
- Weber, Max [1967]: Gazdaság és társadalom szemelvények, Budapest, Közgazdasági és Jogi Kiadó 334 old.
- Weber, Max [1979]: Gazdaságtörténet válogatott tanulmányok, Budapest, Közgazdasági és Jogi Kiadó 351 old.
- Weber, Max [1982]: A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme. Vallásszociológiai írások. Budapest, Gondolat, 619 old.
- Zweig, Stefan [1936]: Harc egy gondola körül (Castellio és Calvin), Budapest, Rózsavölgyi és Társa, 267 old.